

Το ιστορικό 1ο Γυμνάσιο Σύρου

Γιαννίρης Άγγελος, Λήτου Βασιλική, Μακροπούλου Άννα, Μπουγιούρη Δάφνη, Παππάς Νικόδημος-Μάριος, Πιταούλης Ελευθέριος, Ρουσσουνέλου Πηνελόπη, Τριαντόπουλος Άγγελος, Τσαλκάνη Παγώνα

Επιβλέποντες Εκπαιδευτικοί: Αγγελή Παναγιώτα (ΠΕ01), π. Ρούσσος Νικόλαος (Ιεροδιδάσκαλος Καθολικού Δόγματος), Γκέλου Λιάνα (ΠΕ02), Τσούκου Δέσποινα (ΠΕ02)

Σχολείο: 1ο Γυμνάσιο Σύρου- Πειραματικό

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ερμούπολη της Σύρου είναι μία πόλη του 19ου αιώνα, που κατοικήθηκε κυρίως από πρόσφυγες Μικρασιάτες, Χιώτες και Ψαριανούς και άκμασε οικονομικά, εμπορικά, πολιτιστικά και κοινωνικά την εποχή που ο υπόλοιπος ελλαδικός χώρος προσπαθούσε να ορθοποδήσει μετά την Επανάσταση του 1821.

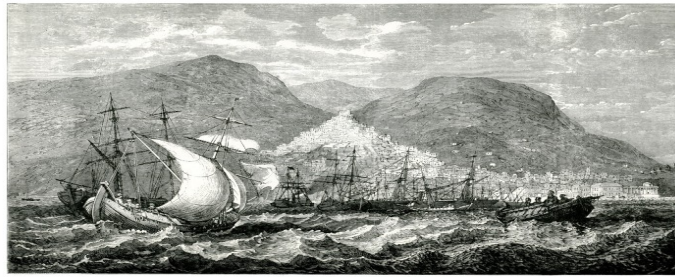
Η εκπαίδευση και η μόρφωση ήταν το βασικό ζητούμενο των κατοίκων του νησιού με αποτέλεσμα το καλοκαίρι του 1833, κατόπιν αίτησης στη δημογεροντία της Ερμούπολης και εράνου για τη συγκέντρωση οικονομικών πόρων, να αρχίσουν τα μαθήματα και η ανέγερση του δημόσιου σχολείου. Και ενώ το Γυμνάσιο λειτούργησε αρχικά στο Σχολείο Θηλέων (Χίλδνερ), στις 18-11-1834 εγκαινιάζεται το κτίριο που ανοικοδομήθηκε από το Βαυαρό αρχιτέκτονα Ερλάχερ στο κέντρο της πόλης. Αποδεχόμενος την πρόσκληση των Ερμουπολιτών και οριζόμενος με βασιλικό διάταγμα με τον τίτλο του «Γυμνασιάρχη», ο εκ Χίου αρχιμανδρίτης και δάσκαλος του γένους Νεόφυτος Βάμβας οργάνωσε το δημόσιο Γυμνάσιο με ζήλο και υψηλό αίσθημα ευθύνης κατά το πρότυπο της σχολή της Χίου διδάσκοντας φιλοσοφία και φιλολογία και πραγματοποιώντας πληθώρα ομιλιών. Οι μαθητές προέρχονταν από όλη την Ελλάδα αλλά και από το εξωτερικό και σημείωναν αξιομνημόνευτες επιδόσεις.

Στο Γυμνάσιο Σύρου, κατά τους τρεις αυτούς αιώνες λειτουργίας του, φοίτησαν σημαντικές προσωπικότητες της πολιτικής, νομικής, καλλιτεχνικής και οικονομικής ζωής, όπως ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο Γιαννούλης Χαλεπάς, ο Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης, ο Ανδρέας Συγγρός, ο Νικηφόρος Μανδηλαράς, κα.

Σήμερα συνεχίζει την ιστορική του πορεία ως 1ο Γυμνάσιο Σύρου- Πειραματικό.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΣΥΡΟΥ

Εικόνα 1: Άποψη της Σύρου στα 1862. Διακρίνεται η Άνω Σύρος και η Ερμούπολη

Το νησί της Σύρου κατοικείται από τα προϊστορικά χρόνια (περίπου 3000 π.Χ.) καθώς μαρτυρούν τα ερείπια-τείχη προϊστορικού οικισμού στη Χαλανδριανή και στο Καστρί στο βόρειο τμήμα του νησιού. Η παλαιότερη γραπτή μαρτυρία για το νησί ανάγεται στα Ομηρικά Έπη καθώς αναφέρεται στην Οδύσσεια ως Συρία.

Σταδιακά, μέσα στο πέρασμα των αιώνων το νησί δέχθηκε επιρροές από τους Φοίνικες, τους Μινωίτες και τους Μυκηναίους. Τον 6ο αιώνα π.Χ. οι Σάμιοι καταλαμβάνουν το νησί. Εκείνη την εποχή ζει ο μεγάλος φιλόσοφος Φερεκύδης ο Σύριος, εφευρέτης του ηλιακού ρολογιού, ο οποίος και αποτέλεσε τον διδάσκαλο του Πυθαγόρα.

Κατά τους Κλασικούς, Ελληνιστικούς και Ρωμαϊκούς χρόνους η Σύρος, συμμετέχοντας στη Συμμαχία της Δήλου, αποτελεί ένα λιμάνι με εμπορική σημασία και εξαιτίας αυτού ευημερεί οικονομικά. Το 747- 750 μ.Χ. μεγάλος λοιμός αφανίζει τους κατοίκους του νησιού και όσοι επιβιώνουν μετακινούνται στον λόφο (της Άνω Σύρου), προκειμένου να γλιτώσουν από τις πειρατικές επιδρομές.

Η περίοδος της Βενετοκρατίας ή Φραγκοκρατίας διήρκεσε για τη Σύρο από το 1207 έως το 1566. Μετά το 1204 μ.Χ. (Δ΄ Σταυροφορία) η Σύρος υπάγεται στην Ενετική κυριαρχία υπαγόμενη (και πιο συγκεκριμένα) στο Δουκάτο της Νάξου. Το 1207 η Λατινική Εκκλησία ιδρύεται στο νησί της Σύρου με χρυσόβουλο του Πάπα Ιννοκέντιου Γ΄ και ο πρώτος Δούκας του Αιγαίου Πελάγους, ο Μάρκος Σανούδος, ακολουθώντας φιλελεύθερη εκκλησιαστική πολιτική εγκαθιστά Λατινικές Επισκοπές διατηρώντας παράλληλα και τις Ορθόδοξες. Η Φραγκοκρατία λήγει στις Κυκλάδες με την κατάληψη του Δουκάτου της Νάξου από τον Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσσα μετά από εντολή του Σουλτάνου του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς, οπότε και η Σύρος υποδουλώνεται στους Οθωμανούς (1579) διατηρώντας, όμως, σημαντικά πολιτικά και θρησκευτικά προνόμια στους κατοίκους της, εξαιτίας των οποίων στο νησί δεν οικοδομήθηκαν τζαμιά. Παράλληλα, λόγω του Καθολικού πληθυσμού του νησιού, ο Λουδοβίκος ΙΔ΄, βασιλιάς της Γαλλίας, συνάπτει με την Οθωμανική αυτοκρατορία

Διομολογήσεις (1633), με αποτέλεσμα η Σύρος να τεθεί υπό Γαλλική προστασία και Καπουτσίνι μοναχοί να εγκατασταθούν στο νησί. Κατά το έτος 1728 φοβερή επιδημία πανώλης εξαπλώνεται στο νησί με αποτέλεσμα να μειωθεί κατά πολύ ο πληθυσμός. Θα ακολουθήσει για το νησί της Σύρου μία ακόμη περίοδος κατοχής από τους Ρώσους αυτή τη φορά (1770-1774), η οποία θα λήξει με τη Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (10/21-7-1774) και την αποχώρηση των Ρώσων για να περάσουν ξανά στη δικαιοδοσία του Τούρκου Διοικητή και Καδής.

Με την έναρξη της ελληνικής επανάστασης το 1821 οι κάτοικοι της Σύρου τήρησαν ουδετερότητα. Ωστόσο, η καταστροφή της Χίου από τους Οθωμανούς το 1822 και των Ψαρών το 1824, καθώς και η άφιξη στο νησί των προσφυγικών ροών των κατοίκων της Σμύρνης, των Κυδωνιών, της Κάσου και της Κρήτης ήταν καταλυτικής σημασίας για τη σύσταση του ανθρωπογενούς “μωσαϊκού” που αποτέλεσαν τους μετέπειτα κατοίκους της Σύρου.

Οι διωγμένοι και ανυπεράσπιστοι πρόσφυγες που κατέφθασαν στη Σύρο, όντας έμποροι, ναυτικοί και βιοτέχνες, δημιούργησαν μια ακμάζουσα πόλη, καθώς βρήκαν σχετική ασφάλεια λόγω των προνομίων που είχε παραχωρήσει η Πύλη στο νησί, αλλά και την ιδιαίτερη γεωγραφική θέση, δηλαδή το ασφαλές λιμάνι της. Η πόλη αυτή που ονομάστηκε «Ερμούπολη» προς τιμήν του “Κερδώου” αλλά και “Λόγιου” θεού Ερμή, προστάτη του εμπορίου, και αποτέλεσε την πρωτεύουσα της Σύρου και των Κυκλάδων, ιδρύθηκε επίσημα στις αρχές του 19ου αιώνα. Μέσα σε λίγες δεκαετίες, η Ερμούπολη εξελίχθηκε σε ένα από τα σημαντικότερα οικονομικά, ναυτιλιακά, πνευματικά και πολιτιστικά κέντρα της Ελλάδας, ιδιαίτερα κατά τον 19ο αιώνα. Και ο σπουδαιότερος λόγος για την ανάπτυξη της Παιδείας ήταν η ποιότητα των προσφύγων και κυρίως εκείνων, με αισθήματα φιλοκαλίας και ορμής για γνώση, που προέρχονταν από πόλεις και περιοχές που η Παιδεία είχε σημειώσει μεγάλη πρόοδο πριν την Επανάσταση, όπως ήταν η Χίος, η Σμύρνη, οι Κυδωνίες.

Μετά την ίδρυση της Ερμούπολης τον 19ο αιώνα, η Καθολική Εκκλησία, η οποία αποτελούσε ισχυρή παρουσία στο νησί και ιδιαίτερα στην περιοχή της Άνω Σύρου ήδη από την εποχή της Βενετοκρατίας (13ος-16ος αιώνας), συνέχισε να δίνει έμφαση και αξία στην (θρησκευτική) εκπαίδευση των νέων του νησιού. Χαρακτηριστικά παραδείγματα οργανωμένων εκπαιδευτικών δομών της Καθολικής Εκκλησίας ήδη πριν την Επανάσταση του 1821 αποτελούσαν το Σχολείο των Καπουτσίνων Μοναχών, το Σχολείο των Ιησουϊτών, οι Ουρσουλίνες, κ.ά.

Το Σχολείο των Καπουτσίνων Μοναχών (έτος ίδρυσης 1633 έως 1836) αποτέλεσε το πρώτο οργανωμένο σχολείο στο νησί καθώς τα προηγούμενα χρόνια ήταν ανύπαρκτη η εκπαίδευση. Ο πρωταρχικός στόχος ήταν η μόρφωση των ιερέων. Η μέθοδος διδασκαλίας ήταν “Κατηχητικό-Θρησκευτική” δίνοντας βαρύτητα στη χριστιανική εκπαίδευση, τη Λατινική γλώσσα και τις τοπικές εθνικές γλώσσες. Το Σχολείο των Καπουτσίνων Μοναχών αφορούσε σε δύο βαθμίδες: το “Σχολείο των παιδιών” ή Δημοτικό και το “Σχολείο των κληρικών ή υποψήφιων ιερέων” ή Γυμνάσιο με τη δομή ενός μικρού Κολλεγίου.

Το Σχολείο ή Κολλέγιο των Ιησουιτών (έτος ίδρυσης 1744 έως 1833) προσέφερε Κατώτερες Σπουδές διάρκειας 5 ετών (Ανθρωπιστικού Περιεχομένου) και Ανώτερες Σπουδές διάρκειας 3 ετών (Φιλοσοφικού Περιεχομένου) ή 4 ετών (Θεολογικού Περιεχομένου). Με εκπαιδευτική μέθοδο την “Ratio Studiorum” (δηλ. τον Εκπαιδευτικό Κώδικα) οι μαθητές ακολουθούσαν τα στάδια από πέντε Διδακτικές ασκήσεις (1. Ερμηνεία και ανάλυση Αρχαίων Ελληνικών και Λατινικών, γραμματικής και συντακτικού, 2. Σύνθεση γραπτού δοκιμίου, 3. Ρητορικός διάλογος με αγώνες επιχειρηματολογίας και αντιλογίας, 4. Επαναλήψεις και 5. Δημόσιες παρουσιάσεις ρητορικών λόγων έως και θεατρικών παραστάσεων). Από το 1830 έως και τα μέσα του 20ου αιώνα το σχολείο θα συνεχίσει να λειτουργεί ως “*Σεμινάριο Κληρικών*”.

Το τάγμα των Ουρσουλίνων μοναχών ήταν το αντίστοιχο γυναικείο τάγμα των Ιησουιτών μοναχών. Οι Ουρσουλίνες μοναχές ορμώμενες κατά το έτος 1745 από την Τήνο στη Σύρο αναλαμβάνουν την εκπαίδευση των κοριτσιών (χριστιανική διδασκαλία και κατήχηση, αποστήθιση προσευχών, καλούς τρόπους, χειροτεχνήματα, οικιακές εργασίες), ενώ παράλληλα προσφέρουν και κοινωνικό έργο. Ιδρύοντας το έτος 1753 το “*Σχολείο των Κοριτσιών*” στην Άνω Σύρο οι Ουρσουλίνες ξεκινούν επίσημα το έργο τους. Γύρω στο 1888 με τη συνδρομή της Καθολικής Επισκοπής οργανώνουν την νηπιακή εκπαίδευση στη Σύρο και ιδρύουν τον πρώτο παιδικό σταθμό, τη “*Φωλιά*” στην Άνω Σύρο, ενώ το έργο τους συνεχίζεται τουλάχιστον μέχρι και το 1860 οπότε και ιδρύεται το Δημόσιο Σχολείο Θηλέων Άνω Σύρου.

Συγχρόνως, σημαντικό ρόλο έπαιξαν τα καθολικά σχολεία της Άνω Σύρου, όπως η Σχολή των Καλογραιών του Ελέους και το σχολείο του Αγίου Ιωσήφ, το οποίο διαδέχτηκε η Σχολή των Φρερ. Το έτος 1846 ιδρύεται το Σχολείο των Αδελφών του Αγίου Ιωσήφ της Εμφανίσεως και λειτούργησε μέχρι το 1920, στο ίδιο κτήριο, που λειτουργεί μέχρι σήμερα το Λασαλιανό Ιδιωτικό Σχολείο Άγιος Γεώργιος, των Αδελφών των Χριστιανικών Σχολείων ή Freres.

Αμέσως μετά την Επανάσταση, το 1822, η φοίτηση στα σχολεία γίνεται υποχρεωτική, ενώ η Εθνοσυνέλευση του Άστρους (1823) καθιερώνει την αλληλοδιδασκτική μέθοδο σε όλη την επικράτεια. Ο Θεόκλητος Φαρμακίδης ορίζεται έφορος παιδείας και καταρτίζεται πενταμελής επιτροπή υπό την προεδρία του Άνθιμου Γαζή για τη σύνταξη σχεδίου “*περί οργανώσεως της κοινής παιδείας του έθνους*”.

Τα πρώτα σχολεία που εμφανίζονται στην Ερμούπολη είναι ιδιωτικά. Το 1825 ιδρύεται στη Σύρο το πρώτο αλληλοδιδασκτικό σχολείο από τους Γ. Κωνσταντά και Γ. Κλεόβουλο. Και καθώς έχουν επιβληθεί στον πληθυσμό έκτακτοι φόροι για τη συντήρηση των σχολείων συνεχίζουν να ιδρύονται: σχολείο από τους ιεραπόστολους Josiah Brewer και Ρόβερσον (1827), το Α΄ δημοσυντήρητο αλληλοδιδασκτικό σχολείο αρρένων του Δήμου Ερμούπολης (1927), η Ναυτική Σχολή από τον Ν. Βρυώνη (1928), η Σχολή Χιλδνερ ή «*Φιλελληνικό Παιδαγωγείο*» (1830).

Επιπλέον, οι πρώτες προτεσταντικές ιεραποστολές της Αγγλικανικής Εκκλησίας καταφθάνουν επίσημα στον ελλαδικό χώρο με τον νέο κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια το 1828. Ωστόσο η παρουσία τους είχε ήδη αρχίσει να γίνεται ιδιαίτερα αισθητή και στις Κυκλάδες, καθώς το 1827 είχε φτάσει στο νησί της Σύρου ο ιερωμένος Φ. Α. Χίλντερ προκειμένου να συνδράμει στο έργο του Χ.Λ. Κορκ. Ως αποτέλεσμα το 1830 ιδρύθηκε στην Ερμούπολη το «*Φιλελληνικόν Παιδαγωγείον*»-Ευαγγελικό Σχολείο, η Σχολή Χίλντερ/ Hildner που εκπαίδευε τα κορίτσια (από τα υψηλότερα κοινωνικά στρώματα, δεδομένου ότι η Ερμούπολη αποτελούσε ένα από τα σημαντικότερα οικονομικά και εμπορικά αστικά κέντρα της εποχής) διδάσκοντάς τους αρχαία ελληνική γλώσσα, γραμματική και συντακτικό, γεωγραφία, ιστορία, αριθμητική, μάθημα της Αγίας Γραφής, αλλά και κέντημα, εργόχειρο, ράψιμο και μουσική. Η ίδρυση του σχολείου αυτού επηρεάστηκε από τη δράση της Ευανθίας Καΐρη, η οποία κατά την παραμονή της στη Σύρο (1824 έως 1839), μερίμνησε για την ανατροφή και μόρφωση πολλών κοριτσιών αντικατοπτρίζοντας τη σύνθεση των προοδευτικών ιδεών της εποχής για την προώθηση της γυναικείας εκπαίδευσης.

Ωστόσο, η Δημογεροντία της Ερμούπολης επιθυμούσε να εξασφαλίσει δωρεάν στοιχειώδη εκπαίδευση για τους μαθητές της Ερμούπολης όλων των κοινωνικών στρωμάτων και έτσι αποφάσισε την ίδρυση δύο κοινοτικών σχολείων αρρένων και θηλέων (1828-9). Τα έξοδα καλύφθηκαν από εράνους και πολύ σύντομα τα κτίρια (στη θέση του σημερινού 1ου Δημοτικού Σχολείου) ήταν έτοιμα χάρη στις δωρεές των αδελφών Σαλάχα.

Αργότερα, με την άφιξη του Όθωνα το 1833, η οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος ανατέθηκε στον Μάουερ, μέλος της Αντιβασιλείας, ο οποίος θα προχωρήσει στη σύσταση επιτροπής προς περαιτέρω οργάνωση των σχολείων. Το έτος αυτό θα αποτελέσει σταθμό για την Σύρο, καθώς τότε θα ιδρυθεί το πρώτο Γυμνάσιο, “*άριστον δημιούργημα των Ερμουπολιτών*” με “*επιστάτη και διδάσκαλο*” τον εκ Χίου Νεόφυτο Βάμβα. Το γεγονός αυτό και μόνο αποδείκνυε την ιδιαίτερη φιλομάθεια και το έντονο ενδιαφέρον των κατοίκων της πόλης να ιδρύσουν ένα ανώτατο εκπαιδευτήριο, για όσους αποφοιτούσαν από τη στοιχειώδη εκπαίδευση, αποκλειστικά με δικά τους χρήματα.

Θα ακολουθήσουν παράλληλα με τα δημοσυντήρητα αλληλοδιδασκτικά σχολεία (ιδρυθέντα το 1829 και το 1838) και άλλα νεοσύστατα σχολεία και εκπαιδευτήρια στην Ερμούπολη, όπως το Φιλολογικό Σπουδαστήριο με την ονομασία “*Ελληνικόν Μουσείον*” (1833), το “*Ελληνικόν Λύκειον*” του Χρ. Ευαγγελίδη (1842), το “*Εκπαιδευτήριον και Οικοτροφείον*” του Ι. Βαλέττα (1846), το “*Ελληνικόν Παιδαγωγείον*” του Ι. Βαλέττα (1849), το “*Παρθενοτροφείον Ερμουπόλεως*” των Ι. Τρικίων και Εμμ. Μαγκάκη (1850), το “*Εμπορικόν Εκπαιδευτήριον*” του Π. Αντωνιάδη (1855), η “*Ιερατική Σχολή Κυκλάδων*” (1857). Όλα αυτά καταδεικνύουν πως δεν είναι καθόλου τυχαία η διαπίστωση των περιηγητών της εποχής, την οποία μας μεταφέρει ο Διευθυντής του “*Φιλελληνικού Παιδαγωγείου*” Γερμανός ιεραπόστολος Fr. Hildner, ότι «*τα αξιοθέατα της Σύρου είναι τα σχολεία της*».

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ 1ου ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Το 1828 ο Λουκάς Ράλλης, μεγαλέμπορος από τη Χίο (χάρη σε πρόταση του οποίου η Ερμούπολη πήρε την ονομασία της διότι, όπως ανέφερε “*υπό την σκέπη του Ερμού, εφόρου του εμπορίου, συνέστη και προήχθη η πόλις*”) με αναφορά προς τον Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια επισημαίνει την ανάγκη ίδρυσης ενός σχολείου στη Σύρο ανώτερων σπουδών που θα απορροφούσε τους αποφοίτους της στοιχειώδους εκπαίδευσης. Σκοπός του Γυμνασίου της Σύρου ήταν η παροχή ανώτερης εκπαίδευσης σε μια εποχή που η Ελλάδα τη χρειαζόταν για την ανοικοδόμηση του κράτους. Θα προετοιμάζε μαθητές για πανεπιστημιακές σπουδές, θα εκπαίδευε μελλοντικούς δασκάλους και δημόσιους λειτουργούς και θα συνέβαλε στην πνευματική ανάπτυξη της Σύρου και της χώρας.

Ο Γραμματέας των Εκκλησιαστικών και της Δημόσιας Εκπαίδευσης Ιακωβάκης Ρίζος Νερουλός κατά τη διάρκεια των εργασιών της Δ' Εθνοσυνέλευσης θα ανακοινώσει: “*Εις την Ερμούπολιν της Σύρας κέντρον των πολλαχώς αξιοτίμων Ελλήνων εμπόρων, σχεδιάσαντες οι πολίται την εξιδίον σύστασιν, παρ' εκτός των ήδη, ακμαζόντων εκεί διδακτηρίων και άλλου καταστήματος εκπαιδευτικού....εξητήσαντο δι' αναφοράς... την επικύρωσιν της Κυβέρνησης εις το να επιβάλωσιν αυτοί εις εαυτούς ανεπαίσθητον τινά φορολογίαν, της οποίας το ποσόν προστεθέν εις όσα ήδη αφιέρωσαν προς τούτο οι μέτοχοι των εκεί ασφαλιστικών καταστημάτων να χρησιμεύσει προς τον αξιέπαινον τούτον σκοπόν...* (Εθνική εφημερίς, Α, αρ. 36, 20/08/1832)”. Η “Εφορεία Εκπαιδευτικών Καταστημάτων” φρόντιζε για την αντιμετώπιση των δαπανών των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Ο Λουκάς Ράλλης αναλαμβάνει να προτείνει για την ιδιαίτερα σημαντική και τιμητική θέση της επιστασίας, της οργάνωσης και της διεύθυνσης του Γυμνασίου τον συμπατριώτη του Νεόφυτο Βάμβα.

Ο αρχιμανδρίτης Νεόφυτος Βάμβας, καταγόμενος από τη Χίο με σπουδές στη φιλολογία, τη

Εικόνα 2: Νεόφυτος Βάμβας (1770-1855), ο πρώτος Γυμνασιάρχης του Γυμνασίου Σύρου

φιλοσοφία και τις θετικές επιστήμες στη γενέτειρά του, στη Σίφνο, στην Πάτμο, στην Κωνσταντινούπολη και το Βουκουρέστι, θα διδάξει σε πολλά από τα μέρη που θα επισκεφθεί, θα αναλάβει την οργάνωση και διεύθυνση της περιφημής Σχολής της Χίου (1814) αλλά και της

Θεολογικής Σχολής της Ιονίου Ακαδημίας της Κέρκυρας (1828). Στις 24 Μαΐου 1833 προσκαλείται επίσημα στη Σύρο ο Νεόφυτος Βάμβας και εκείνος με τη σειρά του αποδέχεται την πρόσκληση (με απαντητική επιστολή στις 4/11/1833). Μέσα σε λίγες μέρες, δηλαδή στις 11 Σεπτεμβρίου 1833 υποβάλλει προς έγκριση το “Γενικόν Σχέδιον του εν Ερμουπόλει Ελληνικού Γυμνασίου” στην Εφορία Εκπαιδευτικών Καταστημάτων, με το οποίο μεταρρύθμιζε ένα κοινοτικό σχολείο σε ανώτερο σχολείο με οργανωμένη δομή και λειτουργία. Η φοίτηση οριζόταν ως εξαετής και προβλέπονταν όλα τα διαδικαστικά (μαθήματα, ώρες, εξετάσεις, κλπ). Η έγκριση από την Εφορία δόθηκε “Προς τον Επιστάτην του Δημοσίου Γυμνασίου της Ερμουπόλεως κύριον Ν. Βάμβα”. Στις 3 Οκτωβρίου 1833 ξεκινά η εγγραφή των μαθητών (183 εγγραφές μαθητών μέσα σε μία εβδομάδα προερχόμενοι από 29 περιοχές της Ελλάδας: Χίο (40%), Σμύρνη (17%) και Κυκλάδες) και την Κυριακή 8 Οκτωβρίου 1833 γίνεται πανηγυρικά η έναρξη των μαθημάτων με τον Νεόφυτο Βάμβα να εκφωνεί μνημειώδη λόγο. Με την πάροδο των χρόνων η Σύρος αναδείχθηκε σε πνευματικό κέντρο του Αιγαίου, ενώ το Γυμνάσιο επηρέασε στην ανάπτυξή της, προσελκύοντας μαθητές από Ελλάδα και εξωτερικό συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός δυναμικού πνευματικού και πολιτιστικού χώρου. Τα διδασκόμενα μαθήματα ήταν: 1)Γλωσσικά: Αρχαία Ελληνικά, Λατινικά, Γερμανικά, Γαλλικά, 2)Ιστορικά/φιλολογικά: Ελληνική φιλολογία, Ποιητική, Ρητορική, Ελληνική Ιστορία, Φιλολογία, Ηθική, 3)Θρησκευτικά: Ιερά Ιστορία, Ιερά Κατήχησις, Ευαγγελική Ηθική, 4)Φυσικομαθηματικά: Αριθμητική, Γεωμετρία, Άλγεβρα, Αρχαία Φυσικής και Χημείας, Παλιά και Νέα Γεωγραφία. Το σχολείο χρησιμοποίησε παραδοσιακές διδακτικές μεθόδους, όπως ο διδασκαλικός λόγος και η αποστήθιση, ενώ αργότερα ενσωματώθηκαν πιο σύγχρονες μέθοδοι διδασκαλίας και εργαστηριακές δραστηριότητες, ιδίως για τα μαθήματα των φυσικών επιστημών και των μαθηματικών. Αξίζει να σημειωθεί πως το Διάταγμα της αναγνώρισης του “Γυμνασίου Σύρου” δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 6 Απριλίου 1835 (αρ. 12), αφού δηλαδή πέρασαν δύο χρόνια από

Γυμνασιαρχία	Από	Έως	Σελίδα
1. Νεοφύτου Βάμβα	από Σεπτεμβρίου 1833	μέχρι Αιγιάλου 1836 (α) σελ.	2
2. Γεωργίου Σερονίου	από Σεπτεμβρίου 1836	μέχρι 1849	50
3. Γεωργίου Φωτεινίου	από Σεπτεμβρίου 1849	μέχρι Αιγιάλου 1850	155
4. Γεωργίου Σουριά	από Αρζαμ. Οκτωβρίου 1850	μέχρι 1863	165
5. Αριστοφάνους Κυριακού	από Αρζαμ. 1863	μέχρι Σεπτεμβρίου 1865	374
6. Ιωάννου Παντοῦρη	από Σεπτεμβρίου 1865	μέχρι Αιγιάλου 1866	376
7. Παναγιώτου Κουσιώρη	από Σεπτεμβρίου 1866	μέχρι Τήνου Αιγιάλου 1866	381
8. Νικολάου Κρίσση	από Σεπτεμβρίου 1866	μέχρι Χίλου Σεπτεμβρίου 1866	410
9. Νικολάου Σωτηροπούλου	από Φεβρουάριου 1867	μέχρι Αιγιάλου 1872	447
10. Κωνσταντίνου Μάτσα	από Σεπτεμβρίου 1872	μέχρι Αιγιάλου 1878	481
11. Ιωάννου Παντοῦρη	από Σεπτεμβρίου 1878	μέχρι Σεπτεμβρίου 1882	491
12. Βασίλειου Ψυράνη	από Σεπτεμβρίου 1882	μέχρι Σεπτεμβρίου 1886	510
13. Γεωργίου Σουριά	από Σεπτεμβρίου 1886	μέχρι Τήνου Αιγιάλου 1889	541
14. Νικολάου Πετρή	από Τήνου Αιγιάλου 1889	μέχρι Αρζαμ. Σεπτεμβρίου 1891	589
15. Δημητρίου Τσίμμου	από Σεπτεμβρίου 1891	μέχρι Τήνου Αιγιάλου 1891	646

Εντάχμα γυμνασιαρχών από το 1891 και ύστερον (όρα σελίδα 1.)

Εικόνα 3: Κατάλογος Γυμνασιαρχών Ιου Γυμνασίου από 1833-1891, ΓΑΚ τμήμα Σύρου

τη λειτουργία του Σχολείου. Αυτό σημαίνει πως ενώ το Γυμνάσιο του Ναυπλίου τυπικά από πλευράς νομοθετικής ρύθμισης είναι το πρώτο (ιδρυθέν στις 24 Μαρτίου 1834), δεν είναι και το αρχαιότερο καθότι το Γυμνάσιο της Ερμούπολης λειτουργούσε ήδη από τις 3 Οκτωβρίου 1833 με πλήρη ανάπτυξη των τάξεων (απλά αρχικά ως Κοινοτικό με δαπάνες να καλύπτονται από τις εισφορές των Ερμουπολιτών).

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΤΙΡΙΟΥ

Εικόνα 4: Το ιστορικό κτίριο του Ιον Γυμνασίου Σύρου

Ανάμεσα στους πολλούς ευρωπαίους αρχιτέκτονες Ιταλούς (Pietro Sampo), Γερμανούς (Johann B. Erlacher, Wilhelm von Weiler κλπ.) και αργότερα Έλληνες (Εμμανουήλ Ψύχας, Ιωάννης Βλυσίδης, Δημήτριος Ελευθεριάδης κλπ.), που βρίσκονται και δραστηριοποιούνται στην Σύρο μετά την Επανάσταση του 1821, και επηρεάζονται από τα ρεύματα του Κλασικισμού και του Ρομαντισμού που ανθεί στην Ευρώπη δημιουργώντας την Νεοκλασική Αρχιτεκτονική του νησιού είναι και ο Βαυαρός αρχιτέκτονας Γιόχαν Ερλάχερ. Μάλιστα ο ίδιος φτάνει στη Σύρο ως συνοδός του βασιλιά Όθωνα και χαρακτηρίστηκε “*βασιλικός αρχιτέκτων*” αλλά και αργότερα Δημοτικός αρχιτέκτονας.

Ήδη το 1829 ο Δημογέροντας Λουκάς Ράλλης είχε την ιδέα της ίδρυσης Γυμνασίου και την οικοδόμηση κατάλληλου οικήματος ώστε να το φιλοξενήσει. Ο Αντώνιος Σαλάχας προσέφερε το οικοπέδο στο κέντρο της Ερμούπολης για να στεγασθεί το Γυμνάσιο και η ειδική επιτροπή που συγκροτήθηκε το 1833 προέβη στη διενέργεια εράνου για το κτίσιμο του σχολείου. Οι έμποροι διέθεσαν το 1/10 των κερδών τους, οι ναυπηγοί κατέβαλαν διπλάσιο φόρο, οι δίσκοι στις εκκλησίες τις Κυριακές συγκέντρωσαν αρκετά χρήματα και ο ιδιόκτητης του οικοπέδου Αντ. Σαλάχας παραιτήθηκε της αποζημίωσης. Τον Αύγουστο του 1833 μπήκαν τα θεμέλια και ξεκίνησαν οι εργασίες οικοδόμησης. Και τα δύο πρώτα χρόνια (1833-1834) που διαρκούσαν οι εργασίες ανέγερσης του κτιρίου, το Γυμνάσιο λειτούργησε στεγαζόμενο προσωρινά στο Σχολείο Θηλέων (Χίλδνερ).

Χάρη στις γενναίες προσφορές των Ερμουπολιτών το χτίσιμο ολοκληρώθηκε μόλις σε 14 μήνες και στις 18 Νοεμβρίου 1834 εγκαινιάζεται το κτίριο που ανοικοδομήθηκε από το Βαυαρό αρχιτέκτονα Ερλάχερ στο κέντρο της πόλης. Το κτίριο ήταν διώροφο μόνο στο κεντρικό τμήμα με ένα μεγάλο

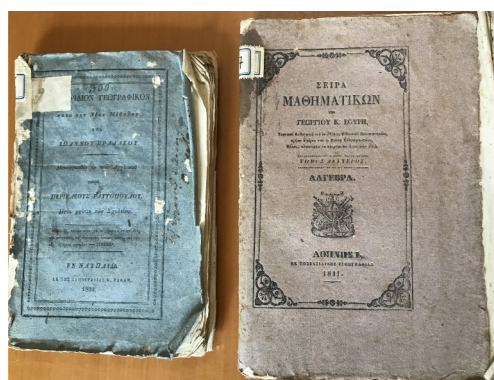
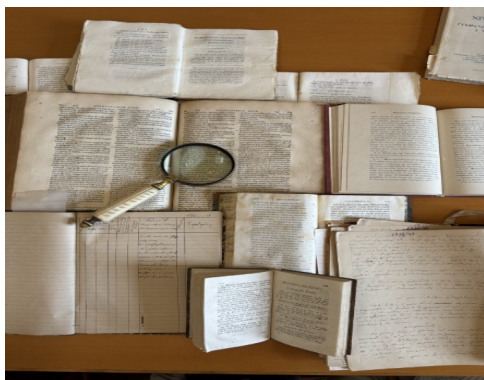
αέτωμα και είχε δύο μονόροφες πτέρυγες στα άκρα, όπως φαίνεται στο σχέδιο Λ. Ζαβού του 1840 και από την ακουαρέλα του W von Weiler του 1842.

Το νεόδμητο κτίριο ήταν τόσο εντυπωσιακό και ευρύχωρο που μπορούσε να στεγάσει πάνω από 800 μαθητές, μοναδικό τότε σε ολόκληρο τον υπόδουλο και ελεύθερο Ελληνισμό. Μάλιστα περιγράφοντας την τελετή εγκαινίων ο Λουκάς Ράλλης στην εφημερίδα “ΑΘΗΝΑ” του Ναυπλίου αναφέρει πως ο Νεόφυτος Βάμβας εκφώνησε λόγο αντίστοιχο του μεγαλείου του σχολείου με αποτέλεσμα να δακρύνουν από χαρά οι χίλιοι παριστάμενοι θεωρώντας το Γυμνάσιο καλή ελπίδα της πατρίδας.

Η αρχιτεκτονική του αποτελεί λαμπρό παράδειγμα του ζήλου που επέδειξαν οι Συριανοί για τη δημιουργία ενός εκπαιδευτηρίου υψηλού επιπέδου. Το 1ο Γυμνάσιο Σύρου αποτελεί ένα ζωντανό αρχιτεκτονικό μνημείο της ελληνικής εκπαιδευτικής ιστορίας.

Το 2000, το κτίριο του ιστορικού Γυμνασίου παραχωρήθηκε από τον Δήμο Σύρου- Ερμούπολης στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Έκτοτε, μετά από ανακαίνιση που ολοκληρώθηκε το 2007 με αναβάθμιση των υποδομών, ανακατασκευή των εσωτερικών χώρων και την προσαρμογή του κτιρίου στις σύγχρονες ανάγκες, στεγάζεται το Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ 1ου ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

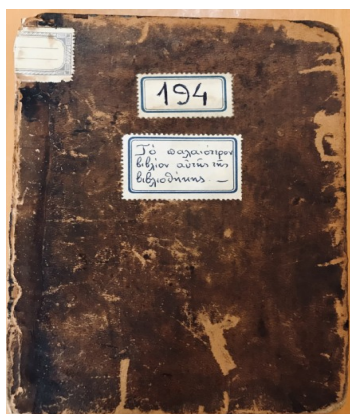

Εικόνα 5: Ορισμένα από τα βιβλία της Βιβλιοθήκης του Γυμνασίου που μελετήθηκαν

Οι μαθητές που φοιτούσαν σε κάποιο από τα ιδιωτικά ή δημόσια εκπαιδευτήρια της Ερμούπολης προέρχονταν από διάφορες περιοχές εντός και εκτός του ελληνικού κράτους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να γίνεται διακίνηση βιβλίων στο νησί, ενώ ήδη το 1828 λειτουργούν τα πρώτα τυπογραφεία και το 1836 ιδρύονται τα πρώτα βιβλιοπωλεία στη Σύρο (Αντ. Νικολαΐδη, Μ. Ελευθεριάδη, Ι. Χούμη). Είναι χαρακτηριστικό ότι από το 1831, όταν κυκλοφόρησε η πρώτη συριανή εφημερίδα “Η Ελληνική Μέλισσα” έως το 1900 είχαν εκδοθεί κατά καιρούς πάνω από 160 εφημερίδες.

Το 1833 το όνομα του Αδ. Κοραή συνδέεται και με τις πρώτες προσπάθειες για τη δημιουργία της Βιβλιοθήκης του Γυμνασίου δύο χρόνια πριν το σχηματισμό του αρχικού πυρήνα της. Οι Έφοροι των Εκπαιδευτικών Καταστημάτων το 1834 προτείνουν στη Δημογεροντία της Ερμούπολης, η οποία παρακολουθούσε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον την εξέλιξη του Γυμνασίου, να αυξηθεί το διδακτικό προσωπικό, να εισαχθούν νέα μαθήματα και να προμηθευτεί το Σχολείο νέα βιβλία. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα το 1835 να δημιουργηθεί ο πρώτος πυρήνας της Βιβλιοθήκης του Γυμνασίου από δωρεές “φιλόμουσων” πολιτών αλλά και του Δήμου. Άλλωστε ήδη είχε δημοσιευθεί διάταγμα “*Περί συστάσεως δημοσίου βιβλιοθήκης εις έκαστον των δημοσίων σχολείων του κράτους*” προς χρήση των διδασκόντων και των διδασκομένων. Τα πρώτα βιβλία που συγκαταλέγονται στους καταλόγους της Βιβλιοθήκης είναι εκδόσεις κλασικών αρχαίων συγγραφέων και εκκλησιαστικών συγγραμμάτων, λεξικά, γραμματικές, φιλοσοφικά έργα, ιστορικά, μαθηματικά μαζί με έργα του Νικ. Θεοτόκη, του Ευγ. Βούλγαρη, του Ανθ. Γαζή, του Αδ. Κοραή.

Το 1838 λειτουργεί αίθουσα αναγνωστηρίου εντός του Γυμνασίου και η Βιβλιοθήκη εμπλουτίζεται με δωρεές (Εμμ. Μαυρογορδάτου, Ανθ. Κομνηνού, Ιακ. Ρώτα, κα), χορηγίες από συγγραφείς, εκδότες και μεταφραστές και αγορές νέων βιβλίων. Επιπλέον, κάποιος αριθμός βιβλίων αποκτάται μετά από

Εικόνα 6: Η Θεία Λειτουργία, Ιωάννου Χρυσοστόμου, Ρώμη 1526

υπόδειξη του Υπουργείου Δημοσίας Εκπαιδύσεως για τη διδακτική χρησιμότητα των βιβλίων.

Ανάμεσα στους “θησαυρούς” των βιβλίων ξεχωρίζει το παλαιότερο έργο “*Αι θεία Λειτουργιαί του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου Βασιλείου του Μεγάλου και η των Προηγιασμένων. Γερμανού Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ιστορία Εκκλησιαστική και μυστική θεωρία*”, εκδοθέν στη Ρώμη το 1526. Όμως, οι τίτλοι των βιβλίων που φιλοξενεί η Βιβλιοθήκη είναι ανεξάντλητοι και μοναδικοί. Από αυτούς 45 τίτλοι αφορούν σε εκδόσεις του 16ου αι., 64 του 17 ου αι., 115 του 18ου αι., 1.215 του 19ου αι. και 82 του 20ου αι. ως το 1920, ενώ υπάρχουν 54 τίτλοι χωρίς χρονολογία και 26 σπαράγματα. Πρόκειται για πατερικά και λειτουργικά κείμενα, ελληνικές και ξενόγλωσσες γραμματικές, λεξικά, εγκυκλοπαίδειες, εγχειρίδια θεωρητικών επιστημών, λογοτεχνικά, φιλοσοφικά, ιστορικά, νομικά, οικονομικά έργα, φιλολογικά περιοδικά, κα.

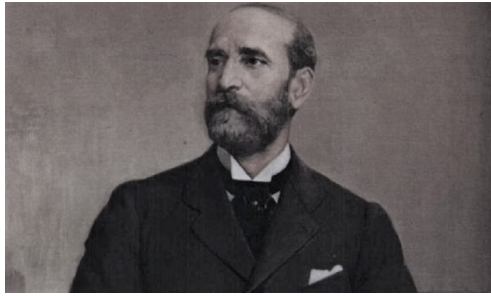
Σήμερα τα βιβλία της ιστορικής Βιβλιοθήκης του 1ου Γυμνασίου Σύρου είναι καταγεγραμμένα με χρονολογική σειρά σε ειδικό τόμο με τίτλο “*Η Βιβλιοθήκη του Γυμνασίου Σύρου, Κατάλογος Εντύπων (1526-1920)*” της Αν. Ματθαίου και Β. Πάτσιου και φυλάσσονται (μαζί με το αρχείο του Σχολείου) στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, Τμήμα Σύρου (1.601 τίτλοι) και στη Δημοτική Βιβλιοθήκη του Δήμου Σύρου (2.073 τόμοι που παραδόθηκαν το 1929) που στεγάζεται στο ισόγειο του Πνευματικού Κέντρου Ερμούπολης και αποτελούν ίσως το πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα της ευρυμάθειας και της παιδείας που παρεχόταν στο ιστορικό αυτό σχολείο.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Το Γυμνάσιο Ερμούπολης αποτέλεσε έναν από τους σημαντικότερους εκπαιδευτικούς φορείς της Σύρου, προσφέροντας υψηλού επιπέδου μόρφωση στους νέους του νησιού. Μέσα από ένα σύγχρονο για την εποχή του πρόγραμμα σπουδών και την αφοσίωση των εκπαιδευτικών του, προετοίμαζε τους μαθητές τόσο για την ακαδημαϊκή όσο και για την επαγγελματική τους πορεία.

Η συμβολή του στην πνευματική ανάπτυξη της Σύρου υπήρξε ανεκτίμητη. Σε μια πόλη με μακρά παράδοση στα γράμματα και τις τέχνες, το σχολείο διαμόρφωσε γενιές ανθρώπων που στη συνέχεια άφησαν το αποτύπωμά τους στην ελληνική κοινωνία. Κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του, το σχολείο ανέδειξε πολλούς διακεκριμένους (στην επιστήμη, στις τέχνες και τα γράμματα, στην πολιτική, στην κοινωνική ζωή) αποφοίτους και φιλοξένησε στα έδρανά του σπουδαίους εκπαιδευτικούς. Σπουδαίες προσωπικότητες, όπως ο Δημήτριος Βικέλας και ο Εμμανουήλ Ροΐδης, είχαν άμεση ή έμμεση σχέση με τη Σύρο, γεγονός που αποδεικνύει τη σημασία της παιδείας στο νησί. Ο Ανδρέας Συγγρός, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο Δημήτριος Βοκοτόπουλος, ο Κωνσταντίνος Βολανάκης, ο Κλών Στέφανος ήταν ορισμένοι από τους φιλομαθείς αποφοίτους του Γυμνασίου. Πιο αναλυτικά από τους ανθρώπους που συνέδεσαν το όνομά τους με το εκπαιδευτικό και πνευματικό γίνεσθαι της Σύρου και υπήρξαν μαθητές του Γυμνασίου ήταν:

Ανδρέας Συγγρός: Ο εθνικός ευεργέτης, τραπεζικός και πολιτικός και ο αδερφός του Γεώργιος φοίτησαν στο Γυμνάσιο με γυμνασιάρχη τον διάδοχο του Ν. Βάμβα Γεώργιο Σερούϊο. Ο ίδιος στα απομνημονεύματά του αναφέρει χαρακτηριστικά: “*Εν τω Γυμνασίου Σύρου εμαθήτευσα από του Απριλίου 1840 μέχρι του Ιουλίου 1845...μετά μεγίστης ευχαριστήσεως αναπολώ εις την μνήμη μου τους χρόνους εκείνους, τα μαθητικά ήθη και έθιμα και εν γένει την Σύρω ζωήν*”.

Εικόνα 7: Ανδρέας Συγγρός

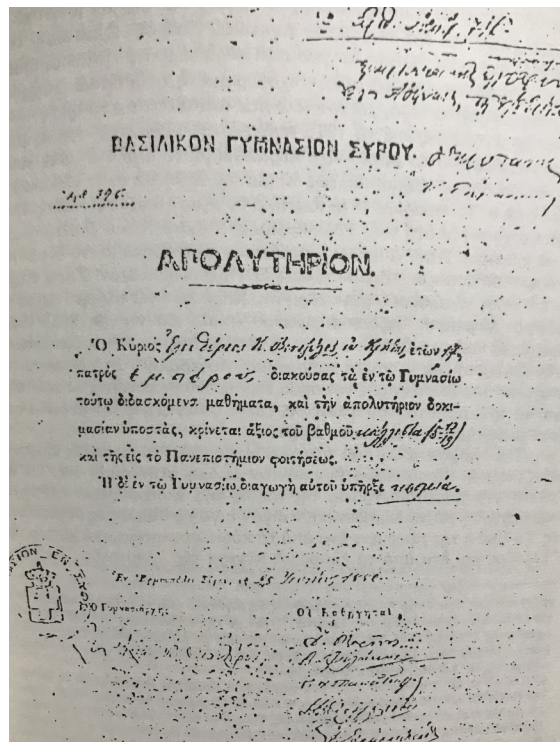
Ελευθέριος Βενιζέλος: Έζησε στη Σύρο σε δύο περιόδους της ζωής του. Φοίτησε στο Α' Δημοτικό σχολείο και αργότερα στο Γυμνάσιο Σύρου, από όπου αποφοίτησε το 1880. Ως πολιτικός, επισκέφθηκε ξανά τη Σύρο και ανέφερε τη βαθιά του σύνδεση με το νησί και την εκπαίδευση που έλαβε εκεί.

Εικόνα 9: Ελευθέριος Βενιζέλος

Εικόνα 8: Ο Ελ. Βενιζέλος ως μαθητής στο Γυμνάσιο Σύρου

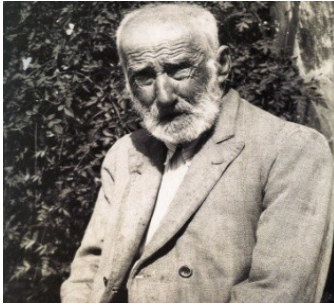

Εικόνα 10: Απολυτήριο του Ελευθερίου Βενιζέλου από το Γυμνάσιο Σύρου

Κοσμάκης Α. Βαγγέλης	18	Σαράντος	"	"	"	"	"
Μιχαήλ Ν. Σηλός	17	"	"	"	"	"	"
Κυριάκος Β. Σαββας	18	Σταμάτος	"	"	"	"	"
Εμμανουήλ Β. Καραλής	17	"	"	"	"	"	"
Γεωργίου Ι. Αγγελάκης	17	Εμμανουήλ	"	"	"	"	"
Δημήτρης Β. Σεισίτης	18	Σαράντος	"	"	"	"	"

Εικόνα 11: Μαθητολόγιο 1ου Γυμνασίου στο οποίο αναγράφεται το όνομα του Ελ. Βενιζέλου

Γιαννούλης Χαλεπάς: Ένας από τους σπουδαιότερους νεοέλληνες γλύπτες, γεννημένος στον Πύργο της Τήνου το 1854. Φοίτησε στο Γυμνάσιο Σύρου και διακρίθηκε ως μαθητής.

Εικόνα 12: Γιαννούλης Χαλεπάς

Κωνσταντίνος Α. Σπύρας	15	"	"	"	"	"	"
Βασίλειος Α. Καραλής	18	"	"	"	"	"	"
Κωνσταντίνος Σπύρας	15	"	"	"	"	"	"
Δημήτριος Καραλής	16	"	"	"	"	"	"
Γεωργίου Σπύρας	16	"	"	"	"	"	"
Κωνσταντίνος Σπύρας	11	"	"	"	"	"	"
Κωνσταντίνος Βενιζέλος	11	"	"	"	"	"	"
Ανδρέας Ν. Μανωλάκης	13	"	"	"	"	"	"

Εικόνα 13: Μαθητολόγιο 1ου Γυμνασίου στο οποίο αναγράφεται το όνομα του Γιαννούλη Χαλεπά

Δημήτριος Βικέλας: Συγγραφέας και πρώτος πρόεδρος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, ο οποίος συνέβαλε στην αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων το 1896. Γεννημένος στην Ερμούπολη το 1835, φοίτησε στο Δημόσιο Γυμνάσιο Σύρου και είχε ως συμμαθητή και φίλο τον Εμμανουήλ Ροΐδη, έναν από τους πιο σημαντικούς Έλληνες λογοτέχνες και δοκιμιογράφους, με τον οποίο μαζί εξέδιδαν μια εβδομαδιαία χειρόγραφη εφημερίδα με τον τίτλο “Μέλισσα”.

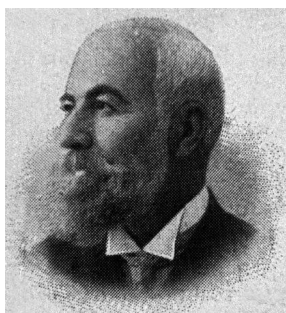

Εικόνα 15: Δημήτριος Βικέλας

Εικόνα 14: Εμμανουήλ Ροΐδης

Αριστομένης Προβελέγγιος: Καταγόμενος από την Σίφνο αποφοίτησε από το Γυμνάσιο Σύρου. Διετέλεσε βουλευτής. Ήταν ποιητής, θεατρικός συγγραφέας, σπουδαίος πνευματικός άνδρας και από το 1926 μέλος της Ακαδημίας Αθηνών.

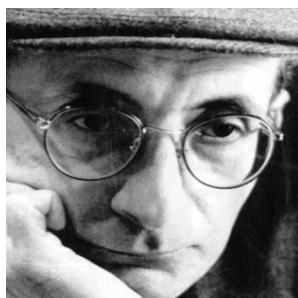
Εικόνα 16: Αριστομένης Προβελέγγιος

Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης: Πολιτικός και πρωθυπουργός της Ελλάδας, γεννημένος στη Σύρο το 1859. Σπούδασε στο Γυμνάσιο Σύρου και αργότερα ακολούθησε σπουδές στη μηχανική. Διακρίθηκε για τη συμβολή του στα οικονομικά και τις υποδομές της χώρας, αφήνοντας σημαντική παρακαταθήκη στην πολιτική ζωή της Ελλάδας.

Εικόνα 17: Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης

Μάνος Ελευθερίου: Ποιητής, πεζογράφος και στιχουργός με σπουδαία δισκογραφία στο βιογραφικό του γεννημένος στην Ερμούπολη, βραβευμένος με το Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας (2005), φοίτησε κατά τα πρώτα γυμνασιακά του χρόνια στο Γυμνάσιο έως ότου μετακομίσουν οικογενειακώς στην Αθήνα.

Εικόνα 18: Μάνος Ελευθερίου

Η προσφορά του Γυμνασίου στην εκπαίδευση και τον πολιτισμό της Σύρου παραμένει ζωντανή μέσα από τους ανθρώπους που πέρασαν από τις αίθουσές του (ως εκπαιδευτικοί και ως μαθητές) και μετέφεραν τις γνώσεις και τις αξίες του στις επόμενες γενιές.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ (ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ, ΕΝΤΥΠΙΑ ΤΕΥΧΗ)

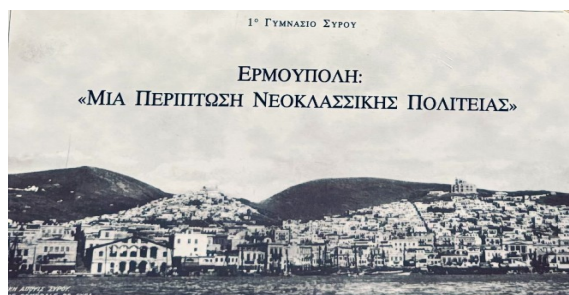
Το φιλομαθές και δημιουργικό μαθητικό δυναμικό του Γυμνασίου Σύρου επιθυμώντας να εκφράσει δημόσια τους κατά καιρούς προβληματισμούς και τις ανησυχίες του προχώρησε σε εκδόσεις περιοδικών, τα οποία μετά από την κατάλληλη καθοδήγηση των εκπαιδευτικών αποτέλεσαν πρότυπα εκδοτικά εγχειρήματα που θα μπορούσαν να σταθούν επάξια πλάι σε περιοδικά πανελλήνιας εμβέλειας. Δεν είχαν ιδιαίτερα μακρύ βίο αλλά άφησαν το δικό τους στίγμα στην ιστορική πορεία του πρώτου Γυμνασίου Σύρου. Χαρακτηριστικά θα πρέπει να αναφέρουμε τα ακόλουθα περιοδικά:

- Φερεκύδης ο Σύριος: Το πρώτο φύλλο του περιοδικού Φερεκύδης ο Σύριος πρωτοδημοσιεύτηκε τον Μάρτιο του 1966 από μαθητές Λυκείου και του Α' Γυμνασίου Αρρένων Σύρου. Ο Φερεκύδης αποτέλεσε εγχείρημα που καλλιεργούσε ακατάπαυστα την παρηρησία, την ανάπτυξη ευγενούς άμιλλας, την διαύγεια του ανθρώπινου πνεύματος. Το πρώτο κείμενο περιλαμβάνει αθλοθέτηση από τον Υδραίο ιατρό Πέτρο Κοσκορόζη για τους κατ' έτος πρωτεύσαντες διδασκόμενους. Σημειωτέον το γεγονός ότι ο θεσμός της επιβράβευσης από το Κοσκορόζειο κληροδότημα για τους αρίστους συνεχίζεται πιστά έως και σήμερα. Ύστερα, περιγράφεται η ανέγερση του ανδριάντα ναυάρχου Ανδρέα Μιαούλη στην ομώνυμη πλατεία Ερμουπόλεως. Επιπροσθέτως, το περιοδικό καθίσταται συνυφασμένο με την ιστορία του Ορφανοτροφείου Σύρου καθώς και του Βαρδάκειου και Πρωίου Νοσοκομείου Σύρου από την περίοδο της πρόχειρης εγκαταστάσεως έως και της ορθής ανακαινίσεως. Συμπεριλαμβάνεται η ιστορία ίδρυσης του Γυμνασίου. Εξέχουσα προσωπικότητα με λαγαρό ήθος αποτέλεσε και ο Φρέρης, μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του Φερεκύδη. Συμπληρωματικά, η αποδοχή της έκδοσης του περιοδικού υπήρξε από καρδιάς θερμή και με συγκινητική ανταπόκριση στην ευρύτερη μαθητική κοινότητα. Ο Φερεκύδης, εν τω μεταξύ, συνεχίζει με ακράδαντη θέληση την ακμαία του πορεία, με συνεργάτες να τον βοηθούν καθ' όλη τη διάρκεια του έργου του. Επιλογικά, ο Φερεκύδης υπήρξε προϊόν συλλογικής προσπάθειας και καλλιτεχνικής δημιουργίας, ένα περιοδικό πρωτοποριακό, κατά κόρον ενημερωμένο για ζητήματα τεχνών και επιστημών με κείμενα υψηλού επιπέδου. Το αξιοθαύμαστο μαθητικό εγχείρημα διήρκησε δύομισι περίπου χρόνια. Δυστυχώς όμως, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των επιγόνων, το περιοδικό κυκλοφόρησε για τελευταία φορά τον Αύγουστο του 1968.

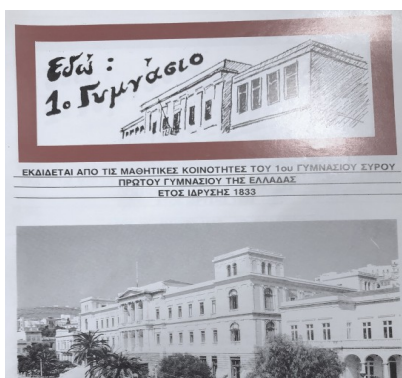
Εικόνα 19: Τεύχη του περιοδικού "Φερεκύδης ο Σύριος"

- Ερμούπολη: “Μία Περίπτωση Νεοκλασικής Πολιτείας”: Πρόκειται για ένα φωτογραφικό λεύκωμα των μαθητών του 1ου Γυμνασίου με τα Νεοκλασικά Κτίρια που κοσμούν την πόλη της Ερμούπολης και εκδόθηκε άπαξ.

Εικόνα 20: Φωτογραφικό Λεύκωμα

- "Εδώ 1ο Γυμνάσιο": Μαθητικό περιοδικό που κυκλοφόρησε κατά τα έτη 1985-1989. Το περιοδικό ήταν ποικίλης ύλης και την έκδοσή του είχαν αναλάβει οι Μαθητικές Κοινότητες του σχολείου με χρηματοδότηση του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων, ενώ την εκτύπωσή του το τυπογραφείο Ιωσήφ Βακονδίου και Υιού Ο.Ε. Η θεματολογία του αντλούνταν από την επικαιρότητα που απασχολούσε την τότε μαθητική κοινότητα, από αφιερώματα στον πολιτισμό, την αρχιτεκτονική και τις παραδόσεις της Σύρου, σε εξέχουσες προσωπικότητες του νησιού (π.χ. Βικέλας, Ροϊδης κλπ), από Ποιητικά και Λογοτεχνικά Κείμενα, από ιστορικά θέματα (π.χ. Ευρωπαϊκός Διαφωτισμός, Μακρύγιαννης, Κολοκοτρώνης), από επιστημονικά (π.χ. Σύσταση- διαστάσεις- περιστροφή γαλαξία, Μαθηματικές ασκήσεις) ή μουσικά θέματα (π.χ. μουσικά πορτρέτα).

Εικόνα 21: Μαθητικό περιοδικό (1985-1989)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ιστορικό 1ο Γυμνάσιο της Σύρου από τα πρώτα χρόνια της σύστασής του απέδειξε πως δεν ήταν απλά ένα σχολείο της ελεύθερης Ελλάδας, αλλά με την οργάνωσή του, το ιδιαίτερα φωτισμένο προσωπικό του, το παράδειγμα του ζήλου παιδείας και της δημόσιας ανατροφής, κατά τον Νεόφυτο

Βάμβα, των Ερμουπολιτών αποδείχθηκε ένα εκπαιδευτήριο υψηλής στάθμης και ένα πρότυπο εκπαιδευτικής προόδου όλων των Ελλήνων. Η υπέροχη προσφορά του Γυμνασίου φανερώνεται από την ιστορία που έγραψε μέσα σε αυτούς τους τρεις αιώνες λειτουργίας του. Και όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Ανδρέας Δρακάκης *“η ιστορία της ίδρυσης του Γυμνασίου Ερμούπολης συνθέτει ασφαλώς μία των ωραιότερων και λαμπροτέρων σελίδων όχι μόνο της Ερμούπολης αλλά και του ίδιου του Ελληνικού Έθνους”*.

Αρκετοί απόφοιτοι του Γυμνασίου Σύρου έγραψαν τη δική τους ιστορία στην Ελλάδα και στο εξωτερικό ως πολιτικοί, ως νομικοί, ως ιατροί, ως καλλιτέχνες, ως ποιητές και λογοτέχνες, ως δημοσιογράφοι, ως συγγραφείς χάρη στο υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, το οποίο συνέβαλε στην πνευματική και κοινωνική τους πρόοδο.

Στις μέρες μας το 1ο Γυμνάσιο συστεγάζεται με το 2ο και το 3ο Γυμνάσιο Σύρου στο σχολικό συγκρότημα του Ξηροκάμπου Ερμούπολης.

Συνεχίζει τη δική του ιστορία ως 1ο Γυμνάσιο Σύρου- Πειραματικό και παραμένει ένα από τα πιο σημαντικά εκπαιδευτικά ιδρύματα του νησιού με ιστορία και πολιτιστική κληρονομιά, προσφέροντας ποιοτική εκπαίδευση με την εφαρμογή και τη δοκιμή νέων μεθόδων διδασκαλίας, διδακτικών προσεγγίσεων και εκπαιδευτικών πρακτικών, αλλά και με τη συμμετοχή σε διάφορες δραστηριότητες και διαγωνισμούς. Μαθητικό και εκπαιδευτικό δυναμικό συμμετέχουν σε διάφορες δράσεις και προγράμματα που στοχεύουν στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών, στην πολιτιστική τους καλλιέργεια, στη διδασκαλία και ενσωμάτωση αξιών, όπως η συνεργασία, ο σεβασμός, η υπευθυνότητα και η αλληλεγγύη, καθώς και στην ενίσχυση της κοινωνικής τους ευαισθησίας. Άλλωστε η ιστορία του 1ου Γυμνασίου Σύρου είναι συνυφασμένη με την ιστορία της ίδιας της Σύρου.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Συριανά Γράμματα, χρόνος 6ος, τεύχος 21, Ιανουάριος 1993: *“Το ιστορικό Γυμνάσιο Σύρου, Αφιέρωμα στα 160 χρόνια από την ίδρυσή του (1833-1993)”* του Βασίλη Βερώνη

Συριανά Γράμματα, χρόνος 6ος, τεύχος 21, Ιανουάριος 1993: *“Οι Διευθυντές του ιστορικού Γυμνασίου Σύρου (1833-1993)”* του Βασίλη Βερώνη

Συριανά Γράμματα, χρόνος 6ος, τεύχος 21, Ιανουάριος 1993: *“Η Βιβλιοθήκη του Γυμνασίου Σύρου”* της Βίκης Πάτσιου

Συριανά Γράμματα, χρόνος 6ος, τεύχος 21, Ιανουάριος 1993: *“Εν τω Γυμνασίω της Σύρου εμαθήτευσα”* του Ανδρέα Δ. Συγγρού

Συριανά Γράμματα, περίοδος Β', τεύχος 16, Δεκέμβριος 2024: *“Ένα παράθυρο στο φως, το μαθητικό περιοδικό του Α' Γυμνασίου και Λυκείου Αρρένων Σύρου “Φερεκύδης ο Σύριος”* του Μανώλη Χατζηγιάννου

Αμπελά Τιμολέοντος, *Ιστορία της νήσου Σύρου από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς*, Ερμούπολη 1874

Δρακάκη Ανδρέα, *Τ' άγνωστα χρόνια, Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στη Σύρο*, Αθήνα 1985

- Ζαχαράκη Νικολάου, *Η βασική εκπαίδευση στο Δήμο Ερμούπολης: Τα Δημοσυντήρητα Αλληλοδιδασκτικά Σχολεία (1829-1862)*, Διδακτορική Διατριβή, Ιωάννινα 2009
- Θαναηλάκη Πόλλη, *Αμερική και προτεσταντισμός: Η «Ευαγγελική Αυτοκρατορία» και οι οραματισμοί των Αμερικανών μισιονάριων για την Ελλάδα το 19ο αιώνα*, Αθήνα 2005, Εκδόσεις Καστανιώτη
- Θωμόπουλου Ιωάννη, *Χρονικά του Γυμνασίου Αρρένων Σύρου, μερίμνη του Γυμνασιάρχου Αρρένων Μάρκου Πελοποννησίου*, Σύρος 1962
- Καρδάση Βασίλη, *Σύρος. Σταυροδρόμι της Ανατολικής Μεσογείου (1832–1857)*, Μ.Ι.Ε.Τ, Αθήνα 1987
- Ματθαίου Άννα- Πάτσιου Βίκυ, *Η Βιβλιοθήκη του Γυμνασίου Σύρου, Κατάλογος Εντύπων (1526-1920)*, Επιστημονικό και Μορφωτικό Ίδρυμα Κυκλάδων, Ερμούπολη 1989
- Πελοποννησίου Μάρκου, *Το ιστορικό Γυμνάσιο Σύρου και η Συμβολή του στην Αναγέννηση της Παιδείας*, Αθήνα 1991
- Πρίντζη- Καμπέλη Ελπίδα, *Η Ιστορία της Εκπαίδευσης στη Σύρο κατά τον 17ο-19ο αιώνα. Συμβολή στον Πολιτισμό και στην Ιστορία της Σύρου*, Ερμούπολη 2012
- Πρίντζη- Καμπέλη Ελπίδα, *Η Σύρος στους αιώνες της Τουρκοκρατίας από τον 16ο αιώνα μέχρι την επανάσταση και τη Ίδρυση της Ερμούπολης*, Ερμούπολη 2021
- Ρώτα Μαρία, Αφιέρωμα στο ιστορικό Γυμνάσιο της Σύρου, 180 Χρόνια από την ίδρυσή του: “*Το ιστορικό Γυμνάσιο Σύρου και η συμβολή του στην αναγέννηση της παιδείας- Επιφανείς Έλληνες που αποφοίτησαν από το Γυμνάσιο Σύρου*” Σύνδεσμος Συριανών, 2014 (<https://www.synd.gr/mypdfs/GYMNASIO.pdf>)
- Σμυρναίου Αντωνίου, *Στα ίχνη της Ουτοπίας, Το «Φιλελληνικόν Παιδαγωγείον» Σύρου και η Προτεσταντική Ομογενοποίηση της Οικουμένης κατά τον 19ο αιώνα*, Αθήνα 2006, Σύλλογος προς διάδοσιν ωφελίμων βιβλίων

ΠΗΓΕΣ

- Γενικά Αρχεία Κράτους Τμήμα Σύρου, Το ιστορικό αρχείο και η Βιβλιοθήκη του 1ου Γυμνασίου Σύρου
- Φερεκύδης ο Σύριος*, Έκδοση μαθητών του Λυκείου και Α' Γυμνασίου Αρρένων Σύρου, περιοδικά τεύχη 1-8, 1966 και εξής
- Ερμούπολη: “Μία Περίπτωση Νεοκλασικής Πολιτείας”*, Έκδοση του 1ου Γυμνασίου Σύρου
- Εδώ: 1ο Γυμνάσιο*, Περιοδικές Εκδόσεις μαθητικών κοινοτήτων του 1ου Γυμνασίου Σύρου

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

- https://www.aboutlibraries.gr/libraries/handle/20.500.12777/lib_2535
- <https://www.politischios.gr/parelthon/to-istoriko-gumnasio-surou-kai-i-sumvoli-tou-stin-anagennisi-tis-paideias>
- http://1gym-syrou.kyk.sch.gr/?page_id=2
- Μαυροειδή Μαρία, Κέκου Εύα, Σπυροπούλου Βάσω (20/9/2005), «Σύρος», Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Κωνσταντινούπολη, URL: <<http://www.ehw.gr/l.aspx?id=6901>>
- <http://constantinople.ehw.gr/forms/fLemmaBodyExtended.aspx?lemmaId=6901>